

Sveriges Författarförbund - Sveriges Dramatikerförbund - Svenska Journalistförbundet - Sveriges Läromedelsförfattares Förbund - Konstnärernas Riksorganisation - Föreningen Svenska Tecknare - Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare - Svenska Fotografers Förbund - Föreningen Svenska Tonsättare - SKAP - Sveriges kompositörer och textförfattare - Federationen Svenska Musiker - Teaterförbundet/för scen och film - Svenska Regissörsföreningen - Oberoende Filmars Förbund - Unionen - klubbarna vid Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion

KLYS

Konstnärliga
och Litterära
Yrkesutövares
Samarbetsnämnd

Stockholm den 12 april 2016

Region Gotland
Kultur- och fritidsförvaltningen
Att: Catrine Wikström
Visborgsallén 19
621 81 Visby

KLYS synpunkter på remissversionen av den regionala kulturplanen för Region Gotland 2017-2020 (Ärendenr KFN 2016/7)

KLYS har tagit del av Region Gotlands förslag till kulturplan för 2017-2020 och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – företräder via sina 14 medlemsorganisationer ca 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör t ex kulturpolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

KLYS utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i den nationella kulturpolitiken. Samverkansmodellens inträde i den svenska kulturpolitiken har, förutom ett nytt sätt att fördela statliga bidrag till regional kulturverksamhet, inneburit en etablering av en ny kulturpolitisk karta där samverkan och dialog på alla plan är satt i fokus: mellan stat, region och kommun och där också det professionella kulturlivet och civilsamhället ska delta i dialogen.

Enligt förordningen ska de regionala kulturplanerna tas fram ”efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället”. Att använda sig av professionella kulturskapare som experter på sitt konstområde är ett utmärkt sätt att ta tillvara de

professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, att utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och att formulera en regional konstnärspolitik.

Formen för samråd väljer regionen själv. KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form, d v s att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare i dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning. Vi kommer under 2016 att ta fram en manual från KLYS med rekommendationer till de regionala kulturskaparsamråden. KLYS verkar också för att samråd, där yrkesverksamma kulturskapare bidrar som experter, arvoderas. Vi har för ändamålet tagit fram särskilda arvodesrekommendationer från KLYS.

Bland KLYS viktigaste frågor, som även gäller arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor, och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t.ex. i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och förnyelse får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

Här nedan följer en sammanfattning av KLYS mest centrala bevakningsområden, när det gäller regionala kulturplaner och regional kultur- och konstnärspolitik:

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Bidrar den här satsningen till konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- Hur arbetar regionen med principen om armlängds avstånd?
- Hur arbetar regionen med att främja mångfald inom kulturen?

Kulturskapares villkor

- Vilka förutsättningar behövs för att professionella kulturskapare inom alla konstområden ska kunna verka i regionen? Hur formuleras regional konstnärspolitik i regionen?
- Vilka målsättningar formulerar regionen utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättningar till kulturskapare för deras arbete?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning? Hur kan man på andra sätt stödja de yrkesverksamma som vill utvecklas och vara kvar i regionen?
- Hur diskuterar och synliggör regionen skillnaden i villkor mellan yrkesutövande och ideella utövare?
- Vilka stödfunktioner finns för professionella kulturskapares företagande i regionen?
- På vilka sätt kan regionen och dess kommuner integrera kulturskapare som självklar samarbetspart?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet ut av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser i regionen? D.v.s. replokaler/verkstäder/träningslokaler/inspelningsstudios m m. Vad kan byggas ut, förstärkas lokalt och/eller regionalt?
- Vilken strategi formulerar regionen i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och det fria kulturlivet?
- Vilka regionöverskridande verksamheter finns och vad har regionen för utvecklingsmål för dessa?
- Hur planerar regionen att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

2 Generella utgångspunkter och kulturplanens disposition

Gotland är Sveriges befolkningsmässigt minsta region och samtidigt en primärkommun med ca 57 000 invånare. Det är en ö, geografiskt avskuren från grannregioner, vilket inverkar på förutsättningarna för interregional kultursamverkan och den kulturella infrastrukturen i sig. Liksom många andra svenska regioner har Gotland en större centralort och i övrigt en relativt stor glesbygd med mindre samhällen, vilket gör kollektivtrafiken viktig även för ett fungerande kulturliv. Utmärkande för Gotland är regionens i ett nationellt perspektiv tongivande kulturinstitutioner och kulturarv. Det ska också sägas att öns föreningsliv med bland annat hembygdsföreningar, museer och sångkörar är unikt i sin omfattning per capita.

Gotland har varit med i kultursamverkansmodellen sedan 2011. Detta är länets tredje regionala kulturplan och den ska gälla från 1 januari 2017 till 31 december 2020.

Kulturplanen är välformulerad och gedigen och ger på det stora hela ett mycket positivt intryck. Den har en tydlig och omfattande disposition med ett välavvägt urval av huvudrubriker och underrubriker som skapar en pedagogisk linje i dokumentet som helhet. I avsnitt 7; "Olika aspekter – kultur på Gotland" (s.38-44), är upplägget dock lite svåröverskådligt med en brokig blandning av underavsnitt som känns olika mycket genomarbetade. Bl.a. framstår avsnittet "Samverkan" (s.43) som tunt och inte särskilt förankrat i avsnittet som helhet. I avsnittet "Kultur och regional utveckling" (s.41) blandas en redogörelse för kulturella och kreativa näringar med en beskrivning av arbetet med referensgruppen för professionella kulturskapare. Vi ser gärna att det sistnämnda får vara ett eget avsnitt med egen underrubrik för tydlighetens skull.

KLYS välkomnar Gotlands uttalade ambition att med denna kulturplan ta ett helhetsgrepp om det regionala kulturlivet och den regionala kulturpolitiken, även utanför det som ingår i kultursamverkansmodellen. Vi finner det särskilt positivt att regionen i specifika avsnitt bl.a. redogör för konstens och kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet, professionella kulturskapare och principen om armlängds avstånd.

Avsnitten om verksamhetsområdena har en lättöverskådlig och bra disposition med målbild, nuläge, bakgrund, behovsanalys och framtidsstrategi. Det är bra att även arkitektur, design, foto och spelutveckling är med, samt att litteratur behandlas som ett eget konstområde separerat från biblioteksavsnittet.

3 Begrepp och definitioner

KLYS välkomnar den tydliga redogörelsen för kulturområdets olika politiska delar på sidan 11, men finner begreppet "konstpolitik" vagt. Vi skulle i stället föredra användningen av begreppet konstnärspolitik, så att det blir tydligt att denna del av kulturpolitiken handlar om kulturskaparnas villkor.

Med somliga undantag välkomnar KLYS Region Gotlands tydlighet överlag i kulturplanen när det gäller användningen av begreppet professionell kulturskapare. I stort sett genomgående i dokumentet förhåller man sig konsekvent i uppdelningen mellan amatörcultur och

professionellt kulturskapande, men på sidan 13 i kulturplanen används begreppet "semiprofessionella fria kulturskapare". KLYS motsätter sig bestämt användningen av detta begrepp överhuvudtaget i en regional kulturplan. Vi kan förstå regionens andemening, men vi vill understryka att kulturskapande utförs antingen professionellt eller på amatörbasis. Några gråskalor finns inte och ska enligt vår mening inte konstrueras begreppsligt i kulturplanen.

Andra undantag från den annars överlag tillfredsställande begreppstydligheten kring professionella kulturskapare är användningen av begrepp som "fria utövare" (s.5), "fria kulturaktörer" (s.14), "kulturutövare" (s.16, 38), "kulturarbetare" (s.17), "konstaktörerna" (s.17) och "fria professionella" (s.37). Vi ser gärna att man renodlar begreppsanvändningen i hela kulturplanen och helt undviker svepande begrepp som t.ex. "kulturutövare" och "konstaktörer". Vidare önskar vi att man förtydligar och understryker att det är professionella/yrkesverksamma som åsyftas när så är fallet, bl.a. längst ner på sidan 3 och på sidan 17 där det blir oklart om de "fria kulturskaparna" man talar om är professionellt verksamma eller inte.

På sidan 9 blir det förvirrande när man tycks göra skillnad på "upphovsmän" och "konstnärer". Här bör skrivningen göras om så att det klart framgår att konstnärer i gemen inom alla konstarter faktiskt också är upphovspersoner, om det inte handlar om utövande musiker eller skådespelare etc.

I avsnittet om bildkonst ser vi gärna att regionen i sin kulturplan förtydligar sig och använder begreppet bildkonst, bildkonstnär och/eller bild- och formkonst, bild- och formkonstnärer i stället för enbart konst eller konstnär. Liksom Konstnärsnämnden använder KLYS begreppen konst och konstnär på alla konstnärliga uttryck inom alla konstområden, och inte enbart när det gäller bildkonst- och formområdet.

Vi välkomnar att begreppet kulturell mångfald definieras tydligt i planen, och att man tar upp flera aspekter av begreppet; bl.a. den etniska mångfalden och mångfalden av olika konstnärliga uttryck.

4 Samråd med professionella kulturskapare

KLYS sätter stort värde på att Region Gotland inrättade en formaliserad samrådsgrupp/referensgrupp hösten 2014 med professionella kulturskapare som arvoderas vid regelbundna sammanträden med regionens företrädare. Om behov finns på sikt för förändringar av samrådsprocessen med kulturskapare står KLYS gärna till tjänst med stöd, samråd och rådgivning. Vi kommer under 2016 att ta fram en manual med rekommendationer om hur ett kulturskaparsamråd bör se ut och vad dess funktion bör vara.

Som sagt bör avsnittet som beskriver arbetet med referensgruppen för professionella kulturskapare på sidan 42 få ett eget rubricerat avsnitt i planen för tydlighetens skull.

Det är i övrigt mycket bra och föredömligt att regionen i kulturplanen redogör för olika sorters samrådsprocesser och dialogmöten så överskådligt.

5 Kulturpolitiska utgångspunkter

Som utgångspunkt för kulturplanen nämns Region Gotlands regionala utvecklingsprogram (RUP) "Vision Gotland 2025" samt "den politiska majoritetens avsiktsförklaring för perioden 2014-2018". Det påpekas att RUP ska ersättas av en ny regional utvecklingsstrategi (RUS) innan 2020.

KLYS välkomnar att man redan i inledningstexten till kulturplanen lyfter fram att Gotland ska vara en region med goda möjligheter att kunna verka som professionell kulturskapare. Det efterföljande avsnittet om regionens målbild för kulturen 2017-2020 inleds emellertid utan ett sådant professionellt perspektiv på kulturen, och man talar i stället om att Gotland ska vara "en grogrund för kreativitet och medskapande" samt att kulturen "ger livskvalitet". KLYS ser dock positivt på att man som kulturpolitisk utgångspunkt för planperioden lyfter regional samverkan och broar mellan bl.a. institutioner, kulturkonsulenter, näringsliv, civilsamhälle och professionella kulturskapare, som en nyckel till framgång för kulturlivet. Det står klart att Region Gotland har goda ambitioner med att utveckla just samverkan med professionella kulturskapare och att man avser att förbättra villkoren på flera olika plan. Vidare finner vi det positivt att man i kulturplanen särskilt lyfter fram kvalitetsbegreppet som viktigt att beakta i allt kulturpolitiskt utvecklingsarbete.

Vi finner det också värdefullt att man strävar efter en tydlighet och balans mellan det professionella och det amatörmässiga skapandet, samt mellan det institutionella och det fria professionella kulturlivet samt ideella kulturinitiativ.

Det är positivt att man har ett eget avsnitt om principen om armlängds avstånd och att det påminns om att principen är viktig att applicera både på politisk nivå och tjänstemannanivå.

6 Kulturskapares villkor och regional konstnärspolitik

KLYS sätter stort värde på att region Gotland i sin kulturplan lyfter de professionella kulturskaparna och deras villkor i det att man bl.a. har ett eget avsnitt i planen om dessa, samt sedan något år formellt samråder med professionella kulturskapare från regionen inför skrivandet av kulturplanen.

Gotlands kulturplan innehåller tre fokusområden som är framtagna i dialog med politiken. KLYS ser mycket positivt på att sådana saker som de professionella kulturskaparnas villkor, konstens egenvärde, konstnärlig kvalitet och kulturell mångfald genomsyrar dessa fokusområden på flera olika sätt. Detta är i ett nationellt perspektiv relativt unikt för en regional kulturplan. Gotland väljer trots sin begränsade storlek att under kommande planperiod lägga en tydlig grund till en regional konstnärspolitik som i KLYS ögon borde kunna fungera som förebild för andra regioners kultur- och konstnärspolitik.

KLYS vill i sammanhanget rekommendera region Gotland att mer djuplodande kartlägga professionella kulturskapare och deras villkor på ön för att skapa en god grund för en väl förankrad och utvecklad regional konstnärspolitik.

Skrivningarna om kvalitetsbegreppet vill vi premiera inte minst beroende på att man inte bara slentrianmässigt skriver om kvalitet utan också går djupare in i vad man egentligen menar utifrån flera synvinklar och lyckas med sin förklaring.

Det är också välkommet att man i samband med villkor för kulturskapare lyfter frågor kring den kulturella infrastrukturen och tillgången till lokaler. Ett viktigt påpekande i avsnittet om kvalitet som vi fäster vikt vid är att värdet av ett fungerande arrangörsled lyfts fram.

KLYS välkomnar vidare den s k kulturgaranti som regionen under planperioden avser att utveckla, och som vi tror kan skapa välbehövlige broar mellan institutionerna och de fria professionella kulturskaparna runt om i länet.

Att man kopplar kulturell mångfald till frågan om delaktighet är både viktigt och värdefullt, och att amatörverksamhet lyfts i sammanhanget, men delaktighet i sig måste hanteras så att professionell verksamhet tydliggörs och ges sitt rätta värde.

KLYS ser positivt på Region Gotlands konsulentverksamhet och den s k ”konst- och kulturfrämjande verksamheten” i regional regi, och att man i kulturplanen pekar på att tillmötesgå behovet av större samverkan mellan institutioner och professionella kulturskapare. Vi tror att konsulentverksamheten ännu bättre samordnar sina resurser om de olika förutsättningar som det professionella kulturlivet utanför de regionala institutionerna har, beaktas bättre och att man i ännu högre grad tar intryck av kulturskaparnas erfarenheter. Här ser vi referensgruppen för professionella kulturskapare som en framgångsfaktor.

Det är i övrigt bra att länsinstitutionernas roll uppmärksammas och definieras på ett sätt som betraktar institutionerna som närande, inte tärande. Det är dock viktigt att påpeka att ambitionen faller i det fall institutionernas ”möjliggörarroll” förutsätts hanteras inom oförändrade ekonomiska ramar med konsekvenser för den egna kärnverksamheten.

7 Synpunkter gällande de specifika konstområdena

7.1 Professionell teater-, dans- och musikverksamhet

Generellt är det viktigt att på scenkonstområdet uppmärksamma att när de offentliga anslagen inte förmår hålla jämna steg med pris- och löneökningar hotas möjligheterna att behålla den höga kvaliteten och omfattningen på verksamheterna, samtidigt som utrymmet för förnyelse och utveckling krymper.

Det är positivt att region Gotland på sidan 15 hänvisar till rimliga ersättningsnivåer utifrån bl.a. KLYS rekommendationer. Här bör även ersättningsnivåer på musikområdet nämnas.

Vi värdesätter skrivningarna om institutionernas roll som mötesplatser och plattformar för konstnärlig utveckling och förnyelse. Även skrivningarna om vikten av inkludering och mångfald är positiva men på sidan 17, sjunde punkten i avsnittet, är skrivningen om att synliggöra minoriteter och kulturarbetare något oklar.

En viktig sak bland framtidsstrategierna för det regionala scenkonstområdet är kompetensutvecklingsinsatser. Det är positivt att man lyfter innovation och kompetensutveckling i planen, men skrivningen är förhållandevis uddlös utan några konkretiseringar. Man talar om "att nå konstnärlig utveckling" samt "att tillhandahålla det smala och utmanande kulturutbudet". Dessa formuleringar är naturligtvis behjärtansvärda ambitioner som KLYS välkomnar, men vi saknar i kulturplanen i stort mer konkreta och specifika förslag till insatser för kompetensutvecklingen inom scenkonsten i länet, i synnerhet för frilansare. För en liten region som Gotland förespråkar KLYS att regionen ser över möjligheterna till interregional samverkan för en långsiktig kompetensutveckling på scenkonstområdet.

Avslutningsvis saknar vi tydliga och konkreta skrivningar om dansen på Gotland. Det finns skrivningar om möjlighet till högre utbildning i planen men nyligen har en av de sista utbildningarna för dans lagts ner på ön vilket är oroande. Det behövs tydliga visioner och skrivningar om hur den professionella dansen kan stärkas i regionen.

7.1.1 Musik

Scenkonstavsnittet fokuserar nästan uteslutande på teater och dans och det hade varit önskvärt med ett eget avsnitt om musikområdet. I nuvarande skrivningar finns musiken som konstområde knappt med alls i kulturplanen, medan alla övriga konstområden får mer utrymme och fler konkreta förslag på framtidsstrategier.

När det gäller ersättningsnivåer måste det tilläggas i skrivningen överst på sidan 15 att i de fall kollektivavtal finns, t.ex. på musikområdet, ska dessa följas, och att det i övrigt ska betalas skäliga ersättningar utifrån berörda yrkesorganisationers rekommendationer.

7.2 Litteratur

KLYS har i samråd med Författarförbundet och dess regionombud på Gotland följande synpunkter på skrivningen om litteraturområdet i kulturplanen:

Generellt kan ett återkommande fokus på barn och unga i vissa avseenden vara problematiskt för utvecklingen av litteraturen som konstområde på lång sikt. Man talar om att det behövs en litterär återväxt, vilket skulle åstadkommas genom fokus på barn och unga. Men frågan som uppkommer är vad denna återväxt handlar om konkret. Återväxt till vad? Vi önskar att regionen i högre grad lyfter det professionella litterära utvecklingsperspektivet – en regional kulturpolitik måste även ägna sig åt en litteratur som riktar sig till vuxna medborgare på Gotland. Och då behöver den regionala kulturpolitiken forma motsvarande tydliga strategier för de yrkesverksamma kulturskaparna som den gör inom andra konstområden. Det blir väldigt vagt med en framtidsstrategi för litteraturen på Gotland som bl.a. avser att "skapa plattformar för möten mellan personer inom det litterära fältet". Vad är "det litterära fältet", och vilka är dessa "personer"?

Ett övergripande intryck av skrivningarna i denna kulturplan är att litteraturen på Gotland framstår som en förhållandevis ny kulturpolitisk fråga som regionen tidigare inte tycks ha

haft tydliga riktlinjer för. Därför ser vi självfallet positivt på de ambitioner man lyfter fram och den vilja verkar finnas för att utveckla litteraturen i stort på ön.

Man kunde i övrigt önska sig en definition av vad som menas med "det gotländska litterära arvet". Hur relevant blir ett sådant arv i ett helhetsperspektiv för litteraturen? Gotland bör utnyttja de fantastiska möjligheter för en professionell litteraturutveckling som man faktiskt har i och med Östersjöns författar- och översättarcentrum i Visby. Där skrivs och översätts en väsentlig del av Östersjöområdet litteratur, vilket gör platsen till helt unik i Sverige.

7.3 Bild och form

74 procent av bild- och formkonstnärerna på Gotland har en månadsinkomst på 13 300 eller mindre (år 2014), vilket kan jämföras med den genomsnittliga månadsinkomsten på ön som enligt SCB var 20 429 kronor. Nästan sex av tio konstnärer på Gotland uppger också att de arbetar med annat än den konstnärliga verksamheten för att kunna försörja sig, vilket är ett slöseri med regionens konstnärliga kompetens. 27 procent av konstnärerna uppger att de tvingats tacka nej till att medverka i en utställning för att ersättningen och villkoren varit så dåliga att de inte har haft råd att medverka, och 77 procent svarar att de inte fått utställningsersättning enligt MU-avtalet.¹ Andelen av regionens kulturutgifter som investeras i bild- och formkonsten har minskat från 7,5 procent år 2011 till 5,5 procent år 2013, enligt statistik från Myndigheten för Kulturanalys.² Det är en minskning med 26 procent. Sammantaget visar dessa siffror en oroväckande utveckling för regionens konstliv och siffrorna bör tas på största allvar.

Det är dock glädjande att Region Gotland har gjort en omvärldsanalys även utifrån konstnärers perspektiv och tycks ha ambitionen att skapa förutsättningar för konstnärer att arbeta på Gotland, "exempelvis genom att upprätta stipendier, ateljéstöd samt genom att säkra att utställningsersättningar och befintliga avtalsrekommendationer följs". Det är också bra att kulturplanen slår fast att "1 %-regeln även bör tillämpas vid ny- och ombyggnad av offentliga utomhusmiljöer där allmänheten vistas, samt bör omfatta även större infrastuktursatsningar." För att stärka dessa ansatser föreslår KLYS att Region Gotland skriver in i sin kulturplan att:

- det ska tas fram en handlingsplan för bild- och formkonsten i dialog med konstlivet och de yrkesverksamma bild- och formkonstnärerna. Den bör ta ett samlat grepp på bild- och formkonsten, ta avstamp i regionens specifika förutsättningar och få en budget att göra verklig skillnad.
- det ska tas fram en plan, gärna integrerad i ovan, för hur MU-avtalet ska kunna tillämpas av öns alla utställningsarrangörer. En regional MU-avtalspott bör införas, till vilken öns arrangörer kan söka medfinansiering för att bild- och formkonstnärerna ska få MU-avtalsenliga ersättningar inklusive ersättning för arbetstid. Regionen bör årligen redovisa hur MU-avtalet har tillämpats bland utställningsarrangörer på Gotland.

¹ Se KRO/KIF:s rapport "Utsikt från ateljéerna: Länsvisa undersökningar" (2014).

² Rapporterna Samhällets utgifter för Kultur 2010-2011 och Samhällets utgifter för Kultur 2012-2013.

- ambitionen är att enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning i största möjliga mån ska tillämpas även när privata byggherrar bygger flerfamiljshus och infrastruktur på ön. Region Gotland bör i dialog med kommunen verka för att konstnärliga gestaltningar ska skrivas in i markanvisningspolicy, markanvisningar, gestaltningsprogram och detaljplaner. Enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning bör även vara en integrerad del av framtidsstrategin för arkitektur- och designområdet, så att den offentliga konsten tänks in redan på planeringsstadiet.
- det ska göras en förstudie för att undersöka möjligheterna till ett resurscentrum som kan stärka bild- och formkonstens förutsättningar, stimulera efterfrågan på konst och konsthantverk samt bidra till nya arbetstillfällen för bild- och formkonstnärer.
- bild- och formkonstnärer ska engageras i olika regionala sammanhang, exempelvis inom fortbildningar, i arbetet med regionala planer och i olika utvecklingsprocesser. Se alla sorters konstnärer som en resurs och sikta på att skapa fler arbetstillfällen för professionella kulturskapare.

7.4 Film

KLYS och medlemsorganisationen Oberoende Filmares Förbund (OFF) har följande synpunkter på området film i avsnittet om film och foto:

Vi sätter stort värde på att Gotland satsar på film för unga och på filmpedagogik. OFF representerar filmare i det professionella skiktet och ofta filmare som driver egna mindre bolag och då växlar mellan genre och yrkesroll.

Bergmanveckan och Fårö talangdagar, som pågår under veckan, spelar en stor roll som mötesplats för filmare och som en unik festival som är fri från tävlingsmoment och istället fokuserar på att sätta både ny och äldre, svensk och utländsk film i en kontext som öppnar för samtal och oväntade möten. Vi anser att det är viktigt att Bergmanveckan får fortsätta att utvecklas och att Bergmancenter och Bergmanveckan har en trygg finansiering och en stabil organisation med längre framförhållning än tre år i taget.

Bergmangårdarnas vistelsestipendium har spelat stor roll för filmare, till exempel för manus- eller projektutveckling. Filmare har ofta inte samma tillgång till Artist In Residence-satsningar som andra konstnärer så vi ser att det är väldigt värdefullt att detta stipendium finns. Vi tror att det skulle kunna utvecklas parallella A-i-R på andra vackra platser på Gotland, kanske under lågsäsong.

Ett annat sätt att underlätta och stimulera arbetet för mindre filmföretagare är genom subventionerade kontorsplatser eller arbetslokaler där man sitter ihop som ett sk kluster. Framgångsrika exempel på det är till exempel kulturinkubatorn Transit i Stockholm. Denna sorts kulturkluster är relativt enkelt att förverkliga och gör stor skillnad för kulturskapare inom alla konstområden samt skapar mervärden och utveckling för det professionella kulturlivet i stort.

Gotlands filmfonds uppdrag är att stimulera filmproduktioner på Gotland och i filmstudion i Fårösund, samt skapa underlag för film- och bokrelaterad turism. Vi vill dock hävda att det är orealistiskt för en jämförelsevis liten regional filmfond som Gotlands att med en relativt låg årsbudget kräva dubbel spending och starta två projekt per år i Kustateljén. Vinsten, menar vi, ligger inte i påfyllning av produktionsstödkassan, vinsten uppstår både av regional ekonomisk avkastning via skatteintäkter samt via positiva effekter av lokala underleverantörer.

Ovan nämnda typ av marknadsföringsvärden kan vara svåra att uppskatta i rena pengar. Effekterna av en film kan leva kvar i människors medvetande under lång tid i och utanför regionen. Fler vill jobba med det framgångsrika bolaget, fler vill samproducera sina filmer där, fler vill se filmer därifrån osv. KLYS och OFF vill därför understryka att fokus borde ligga på att belysa den regionala kraft som finns på Gotland genom att Gotlands filmfond i framtiden visar på större mångsidighet och flexibilitet.

Det finns en viktig aspekt som saknas i filmavsnittet, nämligen mångfalden ur ett genusperspektiv. När Gotlands filmsatsningar lyfter sådana saker som tillgänglighet, kontaktytor och unga som en viktig målgrupp att arbeta med, blir det än viktigare att det finns en genomtänkt mångfaldsanalys i det arbetet och särskilt med ett tydligt genusperspektiv.

8 Sammanfattande synpunkter

Jämfört med många andra regionala kulturplaner vill vi framhäva Gotlands som en både innehålls- och formmässig förebild, särskilt tack vare regionens tydlighet när det gäller att lyfta frågor kring konstens egenvärde, konstnärlig kvalitet, professionella kulturskapares villkor och armlängds avstånds-principen.

I kulturplanen framhävs kulturens övergripande betydelse i hela samhällsbygget och de positiva effekter som det kan medföra. Att allt inte kan räknas hem i kronor och ören.

Det vore önskvärt med en generell fördjupande kartläggning av det professionella regionala kulturlivets olika förutsättningar inom respektive konstområde på Gotland. Vi ser risker med att ett alltför starkt regionalt näringspolitiskt fokus på kulturen i praktiken kan leda till att instrumentella aspekter dominerar över konstnärliga egenvärden i den regionala kulturpolitiken, trots alla bra och välmenande formuleringar i kulturplanen om just konstens och kulturens egenvärde. Här ser vi ett behov av en välavvägd samordning mellan regionens politikområden och en lyhördhet för hur villkoren skiljer sig mellan olika konstarter när det kommer till just relationen mellan ett fritt konstnärligt skapande och en marknads kommersiella spelregler.

Vi vill även fästa uppmärksamhet på det faktum att vissa tongivande konstnärliga utbildningar i regionen lagts ner de senaste åren samt att andra hotas av nedskärningar, och att det då finns risk för att somliga målbilder i denna kulturplan inte helt korrelerar med verklighetens förutsättningar för den kulturella infrastrukturen i regionen.

KLYS vill slutligen tacka Region Gotland för att vi getts tillfälle att ta del av remissutgåvan av den kommande kulturplanen och inkomma med detta yttrande. Vi ser fram emot en fortsatt givande dialog med regionen i kultur- och konstnärspolitiska frågor, och följer med stort intresse hur regionen utvecklar sitt samråd med referensgruppen för de yrkesverksamma kulturskaparna, och hur konsulentverksamheten ännu bättre samordnar sina resurser med det professionella kulturlivet utanför de regionala institutionerna och tar intryck av kulturskaparnas erfarenheter.

För KLYS

Carl Liungman
Regionalpolitisk sekreterare

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd

**Alströmergatan 12, 7 tr
112 47 Stockholm**

Telefon Carl: 070-262 19 38

www.klys.se